

Tourism and Recreation

<https://dergipark.org.tr/tourismandrecreation>

E-ISSN: 2687-1971

Ekoturizm potansiyeli açısından Doğu Karadeniz Bölgesi'nin değerlendirilmesi

Evaluation of the eco-tourism potential of the Eastern Black Sea Region

Fazıl Kaya^{1*}, Gülsün Yıldırım²

¹Gümüşhane Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, fkaya@gumushane.edu.tr, 0000-0002-2801-0193

²Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Ardeşen Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, gulsun.yildirim@erdogan.edu.tr, 0000-0001-5299-5722

MAKALE BİLGİSİ/ ARTICLE INFO

Araştırma / Research Article

Anahtar Kelimeler:

Ekoturizm, Ekoturizm Türleri, Doğu Karadeniz Bölgesi

Key Words:

Eco-tourism, Eco-tourism Types, Eastern Black Sea Region

Gönderme Tarihi/Received Date:

19.12.2020

Kabul Tarihi/Accepted Date:

30.12.2020

Yayımlanma Tarihi/Published Online:

31.12.2020

ÖZET

Son yıllarda turistlerin doğa ile daha çok iç içe zaman geçirebileceği, doğal ve kültürel değerlerin korunduğu destinasyonlara yönelik talebinin arttığı bilinmektedir. Doğal alanların ziyaret edilmesi, korunması ve gelecek nesillere aktarımını önde tutan turizm türlerinden biri de ekoturizmdir. Türkiye'de ekoturizm potansiyeli açısından oldukça zengin olan destinasyonlardan Doğu Karadeniz Bölgesi, flora ve fauna çeşitliliği, topoğrafik yapısı, yöresel ve kültürel değerler açısından turistler için çok sayıda çekicilik barındırmaktadır. Bu bağlamda, Doğu Karadeniz Bölgesi'nin ekoturizm potansiyelini bütüncül bir yaklaşımla ele almak bu çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup, elde edilen veriler içerik analizine tabii tutulmuştur. Amaçlı örneklem yöntemiyle Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan illerin sahip olduğu ekoturizm faaliyet alanları kapsamı içine alınmıştır. Araştırmada, ulusal ve uluslararası kitap, makale, konuya ilişkin web sayfası, bildiri, kitap gibi ikincil verilerden yararlanılmıştır. Bu kapsamda, Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan illerin, İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri web sayfalarında ekoturizm faaliyetleri analiz edilmiştir. Araştırmada öncelikle literatürde ekoturizm faaliyetleri sınıflandırılması yapılmış, web sayfalarında bu sınıflandırmaya uygun olarak veri taraması yapılmıştır. Elde edilen veriler, ekoturizm türleri başlıklarının altında sınıflandırılmıştır. Araştırma sonuçları, Doğu Karadeniz Bölgesi'nin ekoturizm açısından oldukça fazla çeşitlilik barındırdığı, doğa yürüyüşü, dağcılık ve yayla turizmi gibi turizm uygulamalarının öne çıktığını göstermektedir.

ABSTRACT

In recent years, it is known that the demand of tourist has increased for destinations where they can spend more time with nature and natural and cultural values are preserved. Ecotourism is one of the tourism types that takes the approach of visiting and protecting natural areas as a pioneer. One of the destinations with rich ecotourism potential in Turkey is the Eastern Black Sea Region. The Eastern Black Sea Region attracts tourists with its flora and fauna diversity, topographic structure, and local and cultural values. In this context, the main purpose of this study is to address the ecotourism potential of the Eastern Black Sea Region with a holistic approach. In this study, the basic qualitative method was used, and the eco-tourism activity areas of the provinces of the Eastern Black Sea Region were covered by the purposeful sampling method. In the research, secondary data such as national and international sources, articles, web pages, papers, books were used. In this context, the eco-tourism activities of the provinces in the Eastern Black Sea Region were analyzed on the Provincial Culture and Tourism Directorates web pages. In the research, primarily eco-tourism activities were classified in the literature, and data was scanned in accordance with this classification on web pages. The data obtained are classified under the titles determined as eco-tourism types in the literature. As a result of the research, it was determined that the Eastern Black Sea Region has a wide variety in terms of eco-tourism. It is determined that trekking, mountaineering and tableland tourism are among the prominent eco-tourism activities in the Eastern Black Sea Region.

1. Giriş

Ekoturizm, doğal ve kültürel unsurların ön planda tutulduğu, turistik değerlerin korunduğu ve yerel halkın sosyoekonomik yaşamlarına katkının maksimum ele alındığı bir anlayışa dayanmaktadır (Ceballos-Lascuráin, 1996). Ekoturizm, hem doğal ve kültürel kaynakların sürdürülebilir

kullanılma bilincinin geliştirilmesi, hem de kaynakların doğal koşullarına müdahale edilmeden kabulüne dayanmaktadır. Bu turizm türü, turizm endüstrisi ve yerel halk için ekonomik fırsatlar yarattığı gibi doğa sevgisi ve doğayı koruma bilincini de oluşturmaktadır (Polat & Önder, 2006). Ekoturizmin esasını, kırsal ekonomiye katkı ve doğal çevrenin korunması gibi iki temel anlayışa dayandırmak mümkündür (Şahin, 2009). Dünya

*Sorumlu yazar /Corresponding author.

Dr. Öğretim Üyesi, Gümüşhane Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, fkaya@gumushane.edu.tr, 0000-0002-2801-0193

Turizm Örgütü, 2002 yılını Dünya Ekoturizm Yılı olarak ilan etmesinde bu gerekçeler oldukça önem arz etmiştir.

Ekoturizm faaliyetleri, kitle turizminin doğal çevre üzerinde bıraktığı olumsuz görüntünün aksine doğanın korunması ve doğayla uyumlu turizm aktivitelerinin desteklenmesini içermektedir (Kahraman & Türkay, 2013). Sürdürülebilirliğin desteklenmesi tüm turizm türleri için geçerli iken, ekoturizm türünde ise bu durum bir zorunluluk arz etmektedir (Bozok & Özdemir Yılmaz, 2011). Sürdürülebilir ekoturizm hareketi turistlerin her geçen gün daha fazla ilgisini çekmektedir. Dolayısıyla ekoturizm faaliyetlerinin sürdürülebilir turizm anlayışı içerisinde desteklendiği destinasyonlara yönelik turistlerin ilgisi daha yoğun olmaktadır. Arslan'a (2005) göre, ülkelerin sahip olduğu doğal kaynaklar, kaynakların sayısı ve çeşitliliği, turistlerin talebinde önemli bir çekim gücü oluşturmaktadır. Türkiye ekoturizm kaynakları açısından oldukça farklı çeşitlilikte zenginliklere sahiptir. Doğu Karadeniz Bölgesi, doğal kaynakların en fazla görüldüğü coğrafyalardan birisidir. Doğu Karadeniz Bölgesi, bakir doğal yaşam alanları, yayla kültürü, yeşil alanların genişliği gibi birçok nedenlerle son yıllarda turistlerin ilgi odağı haline gelmiştir. Diğer bölgelere göre ekoturizm açısından oldukça avantajlı olan bölge, çok sayıda ekoturizme dayalı aktiviteye ev sahipliği yapmaktadır.

Dünya turizm endüstrisinde yaşanan yoğun rekabet ortamında destinasyonların çabaları oldukça önemli bir hal almaktadır. Bu çabaların başında turistlere doğru, güvenilir, hızlı bilgi erişimi sağlayan web sitelerin oluşturulmasıdır. Web siteleri üzerinden turistik kaynakların tanıtımı sağlanarak, turistlerin ilgisinin destinasyona çekilmesi amaçlanmaktadır (Nasöz vd., 2020). Bu bağlamda, "Turizm destinasyonları sahip oldukları ekoturizm alanlarını yeterli derece doğru olarak tanımlamakta mıdır? Ayrıca ekoturizm kaynaklarının görünür kılınması için web platformları etkin bir şekilde kullanılmakta mıdır? Ekoturizm faaliyetleri açısından Doğu Karadeniz Bölgesi illerinin resmi web sitelerinde turistik faaliyetler nasıl yansıtılmaktadır?" gibi akla gelen sorular, bu çalışmanın ortaya çıkışını belirlemiştir. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı, Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan ekoturizm alanları ve aktiviteleri envanterinin ortaya çıkarılmasıdır. Böylece Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan turizm türlerinin hangi bölgelerde yoğunlaştığı, hangi bölgelerde turizm aktivitelerinin bulunduğu ve hangi bölgelerde yeteri derecede potansiyelin ele alınmadığı tespit edilerek, çıkan tabloya ilişkin öneriler sunulmaktadır.

2. Kavramsal Çerçeve

Ekoturizm kavramının ilk kez 1965 yılında Nicholas Hetzer tarafından ileri sürüldüğü düşünülmektedir (Tseng vd., 2013). Ekoturizm kavramı, 90'ların öncesinde çevresel koruma ve eğitim odaklı olarak ele alınırken, daha sonraki yıllarda sosyoekonomik faydanın yaratılması (istihdam, gelir gibi) ve öz kaynakların eşit olarak dağılımı, sürdürülebilirlik, etik, farkındalık, sorumluluk ve kültürün korunması gibi konular bağlamında ele alınmıştır (Cobbinah, 2015). Ekoturizmi tanımlayan önemli isimlerden biri olan Ceballos-Lascrain (1987) ekoturizmi "bir yerdeki geçmişte ve şimdi var olan kültürel ifadeler kadar, doğayı, yaban hayatını ve doğal bitkisini inceleme, doğa hayranlığı, görünüşünden zevk alma

gibi belli amaçlarla kısmen bozulmamış veya kirletilmemiş doğal alanlara yapılan seyahat" olarak tanımlamaktadır (Erdoğan & Erdoğan, 2005). Turoğlu & Özdemir (2005) göre ekoturizm, doğal ve kültürel mirasın korunmasının yanında, halkın menfaatlerini koruyan ve eğitsel bir sürdürülebilir turizm türüdür. Ekoturizmi ilkeler bağlamında değerlendiren Page & Dowling (2002), ekoturizmin ilkelerinin doğa odaklı, ekolojik açıdan sürdürülebilir, çevresel eğitim, yerel düzeyde faydanın olması ve turist memnuniyetinin oluşmasına katkıda bulunması gerektiğini belirtmiştir. Erdoğan & Erdoğan (2005) ise, ekoturizmin toplumsal üretim ilişkili bir yaklaşımla ele alınması gerekliliğini vurgulamaktadır. Yapılan değerlendirmeler sonrasında ekoturizm kavramında, destinasyonlarda yer alan doğal unsurların korunmasını içeren eğitimlerin gerçekleştirilmesi, yerel halk için ekonomik faydanın sağlanması, sermayenin tabana yayılması, koruma-kullanma dengesinin benimsenmesi ve yerel halkın kültürel değerlerinin gelecek nesillere aktarılması gibi hususların öne çıktığı anlaşılmaktadır.

Ekoturizm kavramının sınırlarının çizilmesi ve sınıflandırılmasının oldukça güç olduğu ortadadır. Ancak ekoturizm için, doğaya dönük yürütülen tüm turizm türlerini kapsadığı ifade edilmektedir (Güçer & Kement, 2015; Kaya, 2019). Ekoturizm aktiviteleri farklı ve şaşırtıcı özelliklere sahip alanların korunduğu ve doğanın bozulmadığı destinasyonlara yönelik manzara, topografya, iklim ve bitki örtüsü, yaban hayatı gibi unsurlara tanık olmak ve bu güzellikleri öğrenmek amacıyla düzenlenir. Ekoturizm aktivitelerini; bitki inceleme, kampçılık, doğa yürüyüşü, dağ tırmanışı, çiftlik yaşamı, yaban hayatını gözleme, foto safari vb. şeklinde bir sınıflama yapmak mümkündür (Polat & Önder, 2006). Ekoturizm kapsamında yapılan etkinlikler; akarsu turizmi, atlı doğa yürüyüşü, av turizmi, bisiklet turizmi, botanik turizmi, çiftlik (agro) turizmi, doğa yürüyüşü (trekking), foto safari, kamp karavan turizmi, kış sporları turizmi, kuş gözlemciliği (ornitoloji) turizmi, mağara turizmi, sportif olta balıkçılığı, su altı dalış, yaban hayatı gözlemciliği, yamaç paraşütü ve yayla turizmi şeklinde sınıflandırılabilir (Erdoğan & Yağcı, 2002). Polat (2006) ve Tetik (2012) tarafından yapılan ekoturizm aktivitelerini sınıflandırma çalışması Taş (2020) tarafından bir bütünlük içinde öğrenmeye dayalı, eğlenmeye dayalı ve dinlenmeye dayalı olmak üzere üç ana başlıkta sınıflandırılmıştır. Öğrenmeye dayalı ekoturizm aktiviteleri; botanik turizmi, kuş gözlemciliği, doğa fotoğrafçılığı, yaban hayatı gözleme, tarım/çiftlik turizmi, mağara turizmi şeklindedir. Eğlenmeye dayalı ekoturizm aktiviteleri ise dağcılık, akarsu turizmi, balon turizmi, yamaç paraşütü, safariler, bisiklet turizmi, sportif olta balıkçılığı, atlı doğa yürüyüşü, sualtı dalış, doğa yürüyüşü, av turizmi şeklindedir. Son olarak, dinlenmeye dayalı ekoturizm aktiviteleri; yayla turizmi ve kamp karavan turizmi olarak sıralanmaktadır.

3. Yöntem

Doğu Karadeniz, Karadeniz Bölgesi'nin en dağlık, en fazla yağış alan ve nem oranının en yüksek olduğu bölümüdür. Bölgede, halk geçimini tarımcılık ve balıkçılıktan sağlamaktadır. Bu bölgede, ayrıca çay, mısır ve fındık yetiştiriciliği öne çıkan ekonomik kalemlerdir. Bölge tamamen dağlık ve engebeli olmasından dolayı, makineleşme oldukça dar kalmıştır.

Bölgedeki şehirleri ise, Artvin, Rize, Trabzon, Giresun, Ordu, Gümüşhane ve Bayburt'tur. Bölge Alpin çayırlarının görülmesi ve yüksek dağlık alanlara sahip olması itibarıyla ekoturizm faaliyetleri açısından oldukça geniş bir yelpazeye sahip olduğu söylenebilir. Bu kapsamda bu araştırmanın amacı, Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan illerin ekoturizm potansiyelini ve envanterini ortaya koymaktır.

Araştırmanın alt amaçları ise;

- Doğu Karadeniz Bölgesi'nde öne çıkan ekoturizm türlerini belirlemek,
- Doğu Karadeniz Bölgesinin ekoturizm alanlarını ortaya koymak,
- Ekoturizm türlerinin illere göre yoğunlaşmasını tespit etmektir.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme tekniği kullanılmış ve elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Amaçlı örneklem yöntemiyle Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki illerinin ekoturizm faaliyet alanları çalışma kapsamına alınmıştır. Araştırmanın hedeflediği amaç itibarıyla tanımlayıcı bir araştırma niteliği göstermektedir. Yükselen'e (2003) göre tanımlayıcı araştırma, araştırma problemini oluşturan değişkenler arasında neden sonuç ilişkisinden ziyade, değişkenler için doğru tanımlamaların geliştirilmesine odaklanmaktadır. Araştırmada, ulusal ve uluslararası kitap, makale, konuya ilişkin web sayfası, bildiri, kitap gibi ikincil verilerden yararlanılmıştır. Bu kapsamda, Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan illerin, İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri web sayfalarında ekoturizm faaliyetleri analiz edilmiştir. Araştırmada öncelikle literatürde ekoturizm faaliyetleri sınıflandırılması yapılmış, web sayfalarında bu

sınıflandırmaya uygun olarak veri taraması yapılmıştır. Veri taraması "Turizm", "Turizm Aktiviteleri", "Gezilecek Yerleri" başlıkları altında yapılmıştır. Elde edilen veriler, Polat (2006) Tetik (2012) ve Taş (2020) tarafından ekoturizm türleri olarak belirlenen başlıkların altında sınıflandırılarak incelenmeye alınmıştır.

4. Bulgular

Doğu Karadeniz Bölgesi ekoturizm kaynakları ile öne çıkmaktadır. Aşağıdaki başlıklarda, bölgede yer alan illerin ekoturizm türleri ve ekoturizm türlerine göre illerin potansiyeline yer verilmektedir.

4.1. Doğu Karadeniz Bölgesi Ekoturizm Envanteri

Bölgede, illerin birçoğunun farklı çeşitlilikte ekoturizm türlerine sahip olduğu bilinse de ilgili web sitelerinde yer alan bilgiler esas alınmaktadır. Tablo 1'e bakıldığında, illerin birçoğunda birçok ekoturizm türüne sahip olduğu, ancak bütün illerde çiftlik turizmi faaliyetlerine dönük herhangi bir verinin bulunmadığı buna ek olarak; su altı dalış turizmi, sportif olta balıkçılığına ise bazı illerde yer verildiği görülmektedir.

Bölgede, su altı dalış turizmi Giresun adası ve çevresi dışında Karadeniz'in bulanık yapısından kaynaklı olarak çok fazla bir potansiyele sahip olmadığı söylenebilir. Diğer bir turizm türü olan sportif olta balıkçılığı, Doğu Karadeniz Bölgesi'nde akarsuların belli dönemlerde yükselmesi ve sezonun dışında kalan günlerde kurumaya başlamasından kaynaklı olarak sadece Artvin (Borçka – Karagöl, Barhal Çayı, Hatila Deresi, Arhavi Ortacalar Deresi, Borçka Camili-Maçahel Deresi, Karagöl) ilinde sportif olta balıkçılığı potansiyeli bulunmaktadır (Bkz. Tablo 1).

Tablo 1: Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki İllere Göre Ekoturizm Türleri

Ekoturizm Türleri	Rize	Artvin	Trabzon	Ordu	Giresun	Gümüşhane	Bayburt
Akarsu sporları	*	*	*	*	*		*
Atlı doğa yürüyüşü		*				*	
Av turizmi				*	*		
Bisiklet Turizmi	*		*			*	
Botanik Turizmi		*	*	*		*	
Çiftlik Turizmi							
Dağcılık	*	*	*	*	*	*	*
Doğa Yürüyüşü	*	*	*	*	*	*	*
Foto safari	*			*		*	
Jeep safari	*	*	*				
Kamp karavan	*	*	*		*	*	
Kış sporları	*		*	*	*	*	*
Kuş gözlemciliği	*	*		*	*		
Mağara turizmi	*		*		*	*	*
Su altı dalış turizmi					*		
Sportif olta balıkçılığı		*					
Yaban hayatı gözlemciliği	*	*	*	*		*	
Yamaç paraşütü	*		*		*	*	
Yayla turizmi	*	*	*	*	*	*	

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri sayfasından derlenmiştir (2020).

4.2. Öğrenmeye Dayalı Ekoturizm Aktiviteleri

4.2.1. Botanik Turizmi

Botanik turizmi, endemik bitki türlerini gözlemlemek ve çevreyi koruma, yerel halkın refahını gözetme, doğal alanlara karşı duyarlı olmak amacıyla yapılan seyahatler olarak tanımlanabilir (Sayılan, 2008). Doğu Karadeniz Bölgesi'nin bitki örtüsü açısından oldukça zengin bir bölge niteliği taşıdığı ifade edilebilir. Tablo 2'de illere göre botanik destinasyonlarına yer verilmektedir.

Tablo 2: Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki İllere Göre Botanik Bölgeleri

Rize	---
Artvin	---
Trabzon	Araklı-Pazarcık Yaylası, Araklı-Yeşilyurt-Yılantaş Yaylası
Ordu	Kabakdağ Köyü
Giresun	---
Gümüşhane	Taşköprü Yaylası, Limni Krater Gölü ve çevresi, Tomara Şelalesi, Artabel Gölleri Tabiat Parkı, Holgent Şelalesi, Tekke Şelalesi, Zigana Kayak Sporları, Kadırga Yaylası, Kazıkbeli Yaylası
Bayburt	---

Kaynak: *İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri sayfasından derlenmiştir (2020).*

Bölgede, başta Gümüşhane ili olmak üzere Trabzon ve Ordu illeri botanik turizmi açısından öne çıkan destinasyonlardır (Bkz. Tablo 2). Belirtilen illerin endemik bitki türleri yönüyle ilgi çekici olduğu söylenebilir.

4.2.2. Kuş Gözlemciliği Turizmi

Kuş gözlemciliği turizmi, kuşların doğal yaşam alanlarında izlemeye dayanan ve bireysel ya da grup olarak beraber hobi amaçlı gerçekleştirilen rekreasyonel aktivitelerdir (Sevindi, 2013). Doğu Karadeniz Bölgesi'nde çeşitli destinasyonlarda özel koruma statüsüne sahip bölgeler mevcuttur. Tablo 3'te kuş gözlemciliğine uygun alanlar özetlenmektedir.

Tablo 3: Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki İllere Göre Kuş Gözlemciliği Merkezleri

Rize	İkizdere Kuş Gözlemciliği
Artvin	Çoruh Nehri Çevresi, Doğu Karadeniz Dağları Hopa, Murgul, Borçka
Trabzon	Araklı-Yeşilyurt-Yılantaş Yaylası
Ordu	Asarkaya Kent Ormanı, Hoynat Adası
Giresun	Giresun Adası, Şebinkarahisar, Alucra, Dereli, Görele Sis Dağı ve Yağlıdere
Gümüşhane	---
Bayburt	---

Kaynak: *İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri sayfasından derlenmiştir (2020).*

Bölgenin ekoturizm türlerinden kuş gözlemciliğine yönelik her geçen gün ilginin arttığı söylenebilir. Doğu Karadeniz Bölgesi illerinden Rize, Artvin, Trabzon, Ordu ve Giresun'un kuş gözlemciliği için çekici sahalara ve özel korunmuş alanlara sahip olduğu görülebilir (Bkz. Tablo 3).

4.2.3. Doğa Yürüyüşü

Doğa yürüyüşü, kent yaşamının dışında doğa içinde geçen ve daha önceden organize edilmeyen destinasyonlarda bireysel veya grupla yapılan bir ekoturizm etkinliğidir (Ardahan, 2012). Doğu Karadeniz Bölgesi ormanlık, dağlık ve yayla alanları ile doğa yürüyüşüne elverişli bir saha olarak ifade edilebilir. Tablo 4'de doğa yürüyüş rotaları ve alanlarına yer verilmektedir.

Tablo 4: Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki İllere Göre Doğa Yürüyüşü Parkurları

Rize	Verçenek Dağı, Altıparmak Dağı, Kaçkar Dağı Fırtına, Senoz, İyidere, Çat, Taşlıdere, Hemşin ve Melyat Vadileri Aşağı Kavron, Yukarı Kavron Anzer Kültür ve Turizm Koruma Gelişim Bölgesi Ayder Kültür ve Turizm Koruma Gelişim Bölgesi Ovit Dağı Kış Turizm Merkezi
Artvin	Kaçkar Sıradağları
Trabzon	Maçka-Ocaklı-Kulindağı Yaylası - Figanoy Yaylası - Lişer Yaylası Lişer Yaylası - Kayabaşı Yaylası - Haçka Yaylası - Düzköy İlçesi Çaykara Uzungöl Beldesi-Karastel Yaylası - Şekersu Yaylası Maçka İlçesi Altundere Vadisi - Sumela Cami Boğazı - Çakırgöl Maçka İlçesi Altundere Vadisi - Sumela Cami Boğazı - Çakırgöl Araklı-Pazarcık Yaylası, Araklı-Yeşilyurt-Yılantaş Yaylası
Ordu	Asarkaya Kent Ormanı, Kabakdağ Köyü, Kapılı (Cıngır) Kazankaya Şelaleleri, Keyfalan Yaylası, Turnasuyu Vadisi
Giresun	Karagöl Dağları, Eğribel- Çoban Bağıratan, Turna Ovası-Kümbet, Eğribel- Avşar Ovası, Sağrak Gölü, Kırklar Tepesi-Karagöl Tepesi - Aygır Gölü - Elmalı Obası.
Gümüşhane	Artabel Gölleri Tabiat Parkı, Limni Krater Gölü ve çevresi, Tomara Şelalesi, Halgent Şelalesi, Tekke Şelalesi, Kazıkbeli Yaylası, Taşköprü Yaylası, Zigana etekleri
Bayburt	---

Kaynak: *İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri sayfasından derlenmiştir (2020).*

Bölgenin Bayburt ili hariç diğer illerinin çok sayıda doğa yürüyüş alanlarına sahip olduğu görülebilir. Bütün illerde hemen hemen birçok rota alanı mevcuttur (Bkz. Tablo 4). Dolayısıyla Doğu Karadeniz Bölgesi'nin ekoturizm aktivitelerinden biri olan doğa yürüyüşü için önemli bir destinasyon olduğu ileri sürülebilir.

4.2.4. Yaban Hayatı Gözlemciliği

Yaban hayatı gözlemciliği, bir destinasyonda yer alan canlı türleri ve doğal güzelliklerin ekolojik değerleri göz önünde tutularak yapıla gelen bir ekoturizm türüdür (Orhan & Karahan, 2010). Doğu Karadeniz Bölgesi yaban hayatı gözlemciliği için özellikle doğal güzellikler açısından öne çıkan bir turizm bölgesi konumundadır. Tablo 5'te Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan yaban hayatı alanları illere göre dağılımı verilmektedir.

Tablo 5: Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki İllere Göre Yaban Hayatı Gözlemciliği

Rize	Kaçkar Dağları Milli Parkı, Hala Deresi, Fırtına Deresi
Artvin	Kaçkar Turizm Merkezi, Borçka - Karagöl, Şavşat - Karagöl, Çoruh Nehri
Trabzon	Akçaabat-Karadağ Yaylası
Ordu	Yoroz Kent Ormanı
Giresun	---
Gümüşhane	---
Bayburt	---

Kaynak: *İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri sayfasından derlenmiştir (2020).*

Bölgede, Rize, Artvin, Trabzon ve Ordu illerinin yaban hayat sahaları açısından önemli bir potansiyel taşımakta olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 5). Artvin-Rize sınırları içerisinde yer alan Kaçkar Dağları oldukça fazla rağbet gören bir turizm destinasyonu konumundadır.

4.2.5. Mağara Turizmi

Mağara turizmi, yer yüzeyinde çeşitli nedenlerle oluşan boşluklara yönelik, sağlık, görsellik ve merak amacıyla yapılan ziyaretlere denir (Usta, 2008). Özellikle görsel mağaracılık, turistlerin ilgisini daha çok çekmektedir (Kaya vd., 2019). Tablo 6'da Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan mağara turizm alanlarına yer verilmektedir.

Tablo 6: Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki İllere Göre Mağara Turizmi

Rize	Pileki Mağarası
Artvin	---
Trabzon	Çal Köy Mağarası
Ordu	---
Giresun	Espiye Yedideğirmenler, Alucra'da Tepesidelik Mağarası ve Arda Mağarası
Gümüşhane	Karaca Mağarası, Aralı Mağarası, İksu Mağarası, Ardıçlı Mağarası Üçbatalı Mağara, Altıntaş Mağarası
Bayburt	Çımağıl Mağarası, Helva Köyü Buz Mağarası

Kaynak: *İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri sayfasından derlenmiştir (2020).*

Doğu Karadeniz Dağları'nın güney kısmında yer alan Gümüşhane ili ve Bayburt ilinin mağara turizmi alanları açısından çok daha avantajlı olduğu söylenebilir (Bkz. Tablo 6). Özellikle 1990'ların ortasından beri Gümüşhane ili sınırları içerisinde bulunan Karaca Mağarası turistlerin ilgisi açısından oldukça popülerlik kazanan bir destinasyondur (Kaya vd., 2019).

4.3. Eğlenmeye Dayalı Ekoturizm Aktiviteleri

4.3.1. Dağcılık

Dağcılık, yürüyüş, kaya tırmanışı ve buz tırmanışı gibi sportif faaliyetleri içeren bir turizm türüdür. Avrupa ülkeleri başta olmak üzere dünyada milyonlarca insan bu gibi rekreasyonel faaliyetler için seyahat etmektedir (Somuncu, 2004). Doğu Karadeniz Bölgesi'nin topografyasının dağcılık ve dağ turizmi için oldukça elverişli olduğu söylenebilir. Tablo 7'de illere göre dağcılık faaliyetlerin yapılacağı alanlara değinilmektedir.

Tablo 7: Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki İllere Göre Dağcılık Alanları

Rize	Kaçkar Dağı, Anzer Kültür ve Turizm Koruma Gelişim Bölgesi, Ayder Kültür ve Turizm Koruma Gelişim Bölgesi, Ovit Dağı Kış Turizm Merkezi
Artvin	Kaçkar Dağları
Trabzon	Uzungöl-Demirkapı-Karakaya (Çaykara)
Ordu	---
Giresun	---
Gümüşhane	Kazıkbeli Yaylası, Artabel Gölleri Tabiat Parkı
Bayburt	---

Kaynak: *İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri sayfasından derlenmiştir (2020).*

Bölgede, birçok ilin dağcılık potansiyeli taşıyan kaynaklara sahip olduğu görülebilir. Özellikle Rize ilinin bu bağlamda sahip olduğu birçok destinasyon dikkat çekicidir (Bkz. Tablo 7). Özellikle Kaçkar Dağları'nın, yürüyüş ve tırmanma açısından oldukça cazip edici görselliğe sahip olduğu söylenebilir.

4.3.2. Akarsu Turizmi

Akarsular doğal bir kaynak olarak; rafting, kano ve nehir kayağı gibi sportif uygulamalarla akarsu turizmi şeklinde adlandırılmaktadır. Türkiye'deki akarsu yatakları doğal, tarihi, arkeolojik ve otantik değerleri ile bütünleşerek bir turizm çekiciliğini oluşturmaktadır (Akova, 1995). Doğu Karadeniz Bölgesi'nin, akarsu turizmi açısından önemli bir potansiyel taşıdığı söylenebilir. Tablo 8'de Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan illerin akarsu spor merkezleri yer almaktadır.

Tablo 8: Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki İllere Göre Akarsu Spor Merkezleri

Rize	Fırtına, İyidere
Artvin	Çoruh Nehri
Trabzon	Araklı Karadere, Başlangıç Tilki Beli, Bitiş Araklı
Ordu	---
Giresun	Harşit Çayı, Kelkit Çayı'nın Çamoluk ilçe merkezi, Dereli ilçesi Alancık Kuzalan şelalesi, Bulancak, Pazarsuyu Deresi, Bozat sapağından Kiroğlu kum ve taş ocağına kadar olan kısım, Gelevera Deresi'nin Direkbükü - Espiye merkez arasındaki kısım ve Yağlıdere deresi
Gümüşhane	---
Bayburt	Çoruh Nehri

Kaynak: *İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri sayfasından derlenmiştir (2020).*

Giresun ilinin akarsu turizmi açısından diğer illere oranla oldukça yüksek bir potansiyele sahip olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 8). Bayburt ve Artvin sınırları içerisinde geçen Çoruh Nehri, debisi ve akarsu turizmüne elverişli olması nedeniyle her sene düzenli olarak ulusal ve uluslararası önemli organizasyonlara ev sahipliği yapmaktadır.

4.3.3. Yamaç Paraşütü

Ekoturizm temelli olan yamaç paraşütü, yüksek irtifa sporları olarak da tanımlanan farklı yükseltilere sahip alanlardan rüzgâr türbülanslarından yararlanılarak gerçekleştirilen aktiviteleri kapsamaktadır. Doğu Karadeniz Bölgesi illerinden Trabzon'da uzun yıllardan beri yamaç paraşütü sporları ve eğitimi yapılmaktadır (Batman & Demirel, 2015). Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yamaç paraşütüne uygun alanlar tablo 9'da yer verilmektedir.

Tablo 9: Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki İllere Göre Yamaç Paraşütü Merkezleri

Rize	Anzer Kültür ve Turizm Koruma Gelişim Bölgesi
Artvin	---
Trabzon	Uzungöl- Karastel Tepesi / Uzungöl-Karaçımah Tepesi /
Ordu	---
Giresun	Bulancak Dikmen Tepesi, Piraziz Eğrice, Dereli Koçkayası Tabiat Parkı, Şebinkarahisar Kayabaşı, Öksürük Tepesi, Yağlıdere
Gümüşhane	Tomara Şelalesi, Holgent Şelalesi, Tekke Şelalesi, Zigana Kayak Sporları Turizm Merkezi, Kadırga Yaylası, Kazıkbeli Yaylası, Taşköprü Yaylası
Bayburt	---

Kaynak: *İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri sayfasından derlenmiştir (2020).*

Yamaç paraşütü sporları için Doğu Karadeniz Bölgesi illerinden Rize, Trabzon, Giresun ve Gümüşhane coğrafyasının uygunluğu ve buna dönük merkezlerin belirlendiği görülebilir (Bkz. Tablo 9). Trabzon ilinde yamaç paraşütü spor müsabakaları uzun bir geçmişe dayanmaktadır.

4.3.4. Foto Safari

Foto safari, bireyin duygularını ifade etmek amacıyla anlam yüklemiş olduğu doğada yer alan görsel değerleri fotoğraflamak amacıyla yapılan seyahat ve özel hobiye dayanan bir ekoturizm türüdür (Özhancı & Yılmaz, 2013). Her mevsimde farklı bir görsel şölen sunan Doğu Karadeniz Bölgesi'nin, görsel öğelerin fotoğraflanması için ideal bir destinasyon olduğu söylenebilir. Tablo 10'da bölgenin sahip olduğu ekoturizm çekicilikleri yer almaktadır.

Tablo 10: Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki İllere Göre Foto Safari Destinasyonları

Rize	Fırtına, Senoz, İyidere, Çat, Taşlıdere, Hemşin ve Melyat Vadileri Kaçkarlar Anzer Kültür ve Turizm Koruma Gelişim Bölgesi Ayder Kültür ve Turizm Koruma Gelişim Bölgesi Ovit Dağı Kış Turizm Merkezi
Artvin	---
Trabzon	---
Ordu	Ulugöl Tabiat Parkı/Gölköy
Giresun	---
Gümüşhane	Taşköprü Yaylası, Tomara Şelalesi
Bayburt	---

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri sayfasından derlenmiştir (2020).

Bölgede Rize ilinin foto safari için oldukça çekici bir destinasyon olduğu söylenebilir. Bunun yanında Ordu ve Gümüşhane illeri de foto safari için öne çıkan diğer destinasyonlardır (Bkz. Tablo 10). Bölgede foto safari için oldukça yüksek bir potansiyele sahip olduğu söylenebilir.

4.3.5. Jeep Safari

Literatürde off road olarak da bilinen jeep safari, "derin su geçişleri, çamur ve bataklık parkurları, dik rampa, inişler vb. normal araçlarla aşılması zor engelleri geçmeye yönelik, zevkli seyir olanakları sağlayan" (Kültürportalı, 2020) bir turizm faaliyeti olarak da ifade edilebilir. Doğu Karadeniz Bölgesi off-road spor meraklılarına yönelik çeşitli yarış parkurlarına sahip olduğu söylenebilir. Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan jeep safari alanları tablo 11'de yer verilmektedir.

Tablo 11: Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki İllere Göre Jeep Safari Destinasyonları

Rize	İkizdere'den Fındıklı, Anzer Kültür ve Turizm Koruma Gelişim Bölgesi, Ovit Dağı Kış Turizm Merkezi
Artvin	---
Trabzon	Akçaabat-Düzköy- Kayabaşı Yaylası- Lişer Yaylası- Şolma Turizm Merkezi Maçka Trabzon- Araklı- Dağbaşı- Aydıntepe yer altı şehri- Demirkapı Gölleri-Uzungöl- Çaykara- Of- Trabzon
Ordu	---
Giresun	---
Gümüşhane	---
Bayburt	---

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri sayfasından derlenmiştir (2020).

Trabzon ve Rize illerinde bulunan farklı alanlarının off-road parkurlarına uygun olduğu görülebilir (Bkz. Tablo 11). Bu bölgelerde çeşitli zamanlarda organizasyonlar düzenlenerek, ziyaretçilere hizmet sunulmaktadır.

4.3.6. Bisiklet Turizmi

Bisiklet turları, ekoturizmi kapsamında doğal güzelliklere sahip kırsal alanlarda, yürütülen bir aktivite olarak tanımlanabilir (Sağlık vd., 2014:84). Doğu Karadeniz, doğal güzellikler açısından oldukça zengin bir bölgedir. Dolayısıyla bisiklet turları için önemli bir potansiyel taşıdığı söylenebilir. Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan bisiklet alanlarına tablo 12'de yer verilmektedir.

Tablo 12: Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki İllere Göre Bisiklet Alanları

Rize	Kaçkar Dağları, Ayder, Anzer ve Ovit yaylaları
Artvin	Kaçkar Dağları
Trabzon	Araklı-Pazarcık Yaylası
Ordu	---
Giresun	---
Gümüşhane	Tomara Şelalesi
Bayburt	---

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri sayfasından derlenmiştir (2020).

Bölgede Rize ilinde Ayder, Anzer ve Ovit yaylaları, Rize ve Artvin sınırlarında yer alan Kaçkar Dağları, Trabzon Araklı-Pazarcık Yaylası ve Gümüşhane Tomara Şelalesi bisiklet turları açısından önemli turizm güzergâhlarıdır (Bkz. Tablo 12).

4.3.7. Atlı Doğa Yürüyüşü

Sürdürülebilir ekoturizm kapsamında ortaya çıkan atlı doğa yürüyüşü, Türkiye'de özellikle Kapadokya Bölgesinde oldukça ilgi çekmektedir (Belber & Erdoğan, 2019). Doğu Karadeniz Bölgesi'nde bazı illerde buna dönük faaliyetler yürütülmektedir. Tablo 13'te destinasyonun sahip olduğu atlı doğa yürüyüşü çekicilikleri yer almaktadır.

Tablo 13: Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki İllere Göre Atlı Doğa Yürüyüşü Alanları

Rize	---
Artvin	Şavşat, Ardanuç ve Yusufeli köyleri Kaçkar ve Karçal Dağları
Trabzon	---
Ordu	---
Giresun	---
Gümüşhane	Tomara Şelalesi, Kazıkbeli Yaylası ve Taşköprü Yaylası
Bayburt	---

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri sayfasından derlenmiştir (2020).

Bölgede Artvin ve Gümüşhane illerinde atlı doğa yürüyüşü hizmeti sunan merkezlerdir (Bkz. Tablo 13). Doğu Karadeniz Bölgesi ekoturizm açısından atla gezilebilecek oldukça çok sayıda çekici alanlar ve parkurlar olduğu söylenebilir.

4.3.8. Kış Sporları Turizmi

Kar veya buz üzerinde kayak, kızak, paten vb. gibi faaliyetleri içeren kış sporları, belirli yüksekliğe sahip dağlık alanlara yönelik gerçekleştirilen bir ekoturizm hareketi olarak

tanımlanabilir (Demiroğlu, 2014; Altaş vd., 2015). Doğu Karadeniz Bölgesi'nin dağlık alanlar ve kış turizm merkezleri açısından önemli bir potansiyel taşıdığı söylenebilir. Tablo 14'de Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan kış spor merkezleri sunulmaktadır.

Tablo 14: Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki İllere Göre Kış Spor Merkezleri

Rize	Ovit Dağı Kış Turizm Merkezi, Kaçkar Dağları, Anzer Kültür ve Turizm Koruma Gelişim Bölgesi Ayder Kültür ve Turizm Koruma Gelişim Bölgesi
Artvin	---
Trabzon	---
Ordu	Argın Yaylası Akkuş, Çambaşı Kayak Merkezi
Giresun	---
Gümüşhane	Zigana Kış Sporları Turizm Merkezi
Bayburt	Kop Dağı Kış ve Kayak Sporları Merkezi

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri sayfasından derlenmiştir (2020).

Bölgede, Rize, Ordu, Gümüşhane ve Bayburt illerinin kış sporları turizm merkezleri veya alanlarına sahip olduğu görülebilir (Bkz. Tablo 14). Özellikle, Rize ve Gümüşhane ili kış turizm alanları açısından önemli bir potansiyeli taşıdığı ifade edilebilir.

4.3.9. Av Turizmi

Av turizmi, farklı yaban hayvan ile karşılaşmak ve buna dönük serüven yaşamak amacıyla yapılan av faaliyetleri olarak tanımlanabilir. Av turizmi kapsamında, av işletmeleri ve acenteler tarafından av meraklıları için çeşitli zamanlarda programlar düzenlenmektedir (Şafak, 2003). Doğu Karadeniz Bölgesi'nin gerek ormanlık alanları, gerekse de yaylaları ile oldukça yüksek bir av turizmi potansiyeli taşıdığı bilinmektedir. Tablo 15'te av turizm sahaları yer almaktadır.

Tablo 15: Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki İllere Göre Av Turizm Sahası

Rize	---
Artvin	---
Trabzon	---
Ordu	Keyfalan Yaylası, Yoro Kent Ormanı
Giresun	Lapa - Çaldağ Örnek Avlağı
Gümüşhane	---
Bayburt	---

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri sayfasından derlenmiştir (2020).

Ordu ve Giresun illerinden bazı alanların özel avlak alanı olarak belirlendiği görülmektedir (Bkz. Tablo 15). Diğer illerin de bitki örtüsü ve hayvan çeşitliliği göz önüne alındığında, av turizmi için elverişli olduğu ifade edilebilir.

4.4. Dinlenmeye Dayalı Ekoturizm Aktiviteleri

4.4.1. Kamping/Karavan Turizmi

Kamp yaşamının ilk görüldüğü ülkelerden biri olan ABD'de, çadır ve baraka şeklindeki konaklama alanlarını "camp", ortak yaşama alanına ise "camping" sözcüğü ile ifade etmişlerdir (Topay & Koçan, 2009). Dolayısıyla kamping turizmi, bireylerin

bir süreliğine çeşitli nedenlerle konaklamak ve dinlenmek amacıyla çadır, baraka ve karavan gibi konaklama araçlarıyla yaptıkları bir rekreatif ekoturizm faaliyetidir (Gültekin & Girtigültekin, 2012). Doğu Karadeniz Bölgesi'nde kamp alanları için belirlenen çok sayıda destinasyon yer almaktadır. Tablo 16'da kamping alanlarına yer verilmektedir.

Tablo 16: Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki İllere Göre Kamping Alanları

Rize	Kaçkar Dağları
Artvin	---
Trabzon	Uzungöl
Ordu	---
Giresun	---
Gümüşhane	Kazıkbeli Yaylası, Artabel Gölleri Tabiat Parkı, Limni Gölü,
Bayburt	Çoruh Nehri, Aslandede, Laleli

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri sayfasından derlenmiştir (2020).

Bölgede, Rize ilinde Kaçkar Dağları, Trabzon ilinde Uzungöl, Gümüşhane ilinde Kazıkbeli Yaylası, Artabel Gölleri Tabiat Parkı ve Limni Gölü ile Bayburt ilinde Çoruh Nehri kıyıları, Aslandede ve Laleli destinasyonları kamp alanları olarak ilan edilmiştir (Bkz. Tablo 16). Ekoturizm faaliyetler sahası arttıkça, kamp alanlarına duyulan ihtiyacın arttıracağı ifade edilebilir.

4.4.2. Yayla Turizmi

Yayla turizmi, konaklama, dinlenme, yeme-içme ve doğal yaşamın içinde olma ve kültürel yaşamın bir parçası olma gibi aktif olarak yürütülen faaliyetleri kapsamaktadır. Yaylalarda; dağ, göl, şelale, orman, yabani hayvan, bio çeşitlilik gibi doğal kaynaklar ve sivil yaşamı yansıtan yayla evleri, geleneksel yaşam tarzını yansıtan kültürel değerler bulunmaktadır (Somuncu vd., 2012). Doğu Karadeniz Bölgesi dağlık yükseltiler ve orman üst sınırı açık alanları açısından oldukça zengindir. Ayrıca toplumsal yaşam işlevinde yayla kültürünün önemli bir yer tutması itibarıyla yayla turizmi açısından büyük bir potansiyel taşımaktadır. Tablo 17'de Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan yayla alanlarına yer verilmektedir.

Bölgede, Bayburt ili dışında bütün illerde çok sayıda yayla turizm alanına sahip olduğu görülebilir. Başta Rize olmak üzere Artvin, Trabzon, Gümüşhane ve Giresun illeri yayla turizmi açısından oldukça fazla rağbet gören destinasyonlardır (Bkz. Tablo 17). Yayla turizmine olan talebin arttığı göz önüne alınırsa, gelecek yıllarda turizme kazandırılacak yayla sayısının da artırılacağı düşünülmektedir.

5. Sonuç ve Öneri

Sürdürülebilirlik temelli kalkınma, son yüzyılda dünyada hızla gelişen ve doğayı yok sayan anlayışa karşı olarak doğanın korunması ve tahribatının önüne geçilmesi felsefesi ve anlayışına dayanır. 1970 yılları itibarıyla, göz önüne alınan sürdürülebilirlik gerek ülke yönetimlerinin gerekse de tüketicilerin ana gündem maddesi haline gelmiştir. Sürdürülebilirlik, insanların doğa ve kültürel kaynak kullanımında gelecek nesillerin de haklarını gözetmeleridir. Birçok sektörde olduğu gibi turizm sektöründe de sürdürülebilirlik girişimleri kendine zemin bulmuştur.

Tablo 17: Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki İllere Göre Yayla Alanları

Rize	Ayder, Handüzü, Çağrankaya, Vaşa, Petran, Demirkapı (Homeze), Sivrikaya, Anzer, Ovit, Gölyayla, Sal, Pokut, Hazındağ, Samistal, Golezana, Palovit, Elevit, Amlakit, Çat, Verçenik, Hacivanak, Aşağı Kavron, Yukarı Kavron, Ambarlı, Kito
Artvin	Kaçkar Turizm Merkezi, Kafkasör Turizm Merkezi, Mersivan Yaylası, Borçka – Karagöl, Sahara Yaylası, Bilbilan Yaylası, Arsiyan Yaylaları
Trabzon	Akçaabat-Karadağ Yaylası, Araklı-Pazarcık Yaylası, Araklı-Yeşilyurt-Yılandaş Yaylası
Ordu	Argın Yaylası AkkuşÇambaşı Yaylası, Topçam Yaylası
Giresun	Kümbet Yaylası Turizm Merkezi, Bektaş Yaylası Turizm Merkezi, Yavuzkemaş Yaylası Turizm Merkezi, Sis Dağı Turizm Merkezi
Gümüşhane	Zigana Yaylası, Kazıkbeli Yaylası, Kadırğa Yaylası, Taşköprü Yaylası, Altıntaşlar (Kalis) Yaylası
Bayburt	---

Kaynak: *İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri sayfasından derlenmiştir (2020).*

İnsanların yer değiştirmelerine dayanan turizm hareketi özellikle 1970'lere gelindiğinde büyük kitlelerin organize bir şekilde hareket ederek, belli bölgelerde yoğunlaştığı ifade edilebilir. Böylece bölgelerin taşıma kapasitesini aşan turist sayılarına ve doğal dengenin bozulmasına yol açtığı ifade edilebilir. Tam da bu noktada, sürdürülebilir turizm, kitleleşen ve belli bölgelerde yoğunlaşan turizmin yerine doğanın korunmasına dönük turizm faaliyetlerin gelişmesi anlayışına dayanmaktadır. 1990'lara gelindiğinde, sürdürülebilir turizm anlayışına dayanan birçok turizm türünün ortaya çıktığı ve bu turizm türlerine dönük önemli bir talebin oluştuğu gözlemlenmiştir. Bu turizm türlerinden biri de doğa temelli ekoturizmdir. Ekoturizm, doğanın korunarak, ziyaretçilerin memnuniyetinin sağlandığı bunun yanında yerli halkın kazanç sağladığı bir turizm türü olarak ifade edilebilir. Arslan'ın (2005) da ifade ettiği üzere, ülkelerin sahip olduğu doğal kaynaklar, kaynakların sayısı ve çeşitliliği, turistlerin talebinde önemli bir çekim gücü oluşturmaktadır.

Bu araştırmada, Türkiye'nin ekoturizm faaliyetleri yönüyle önemli bir zenginlik barındıran Doğu Karadeniz Bölgesi illerinin ekoturizm faaliyet alanlarının ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda gerçekleştirilen araştırmada elde edilen veriler, Doğu Karadeniz Bölgesi illerinin tamamında çiftlik turizmi dışında tüm ekoturizm faaliyetlerinin yürütüldüğü veya potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir. Çalışmanın diğer alt amaçlarından birisi de ekoturizm faaliyet sahasının illere göre dağılımını ortaya koymaktır. Yapılan araştırmada illerin temel yeteneklerinin öne çıktığı ekoturizm faaliyetleri şu şekilde sıralanabilir:

- Artvin ili, atlı doğa yürüyüşü
  - Rize ili, dağcılık ve foto safari
  - Trabzon, jeep safari ve yamaç paraşütü
  - Giresun ili, akarsu turizmi ve Kuş gözlemciliği
  - Ordu ili, av turizmi
  - Gümüşhane ili, botanik ve mağara turizmi
  - Bayburt ili, mağara turizmi
- Her ilin temel yeterlilikleri dışında Bayburt ili hariç diğer

tüm illerin yayla turizmi ve doğa yürüyüş alanları açısından yüksek düzeyde bir potansiyele sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Elde edilen bu veriler ışığında turizm paydaşlarına yönelik sunulan bazı öneriler aşağıdaki gibidir.

- Her il, sahip olduğu temel yeteneklere göre ekoturizm faaliyetine odaklanmalıdır.
- Her ilin öne çıkan ekoturizm faaliyetlerinin tüm paydaşlarla bir araya gelinerek, sürdürülebilir ilkeler ışığında geliştirilmesi sağlanmalıdır.
- Her faaliyetin taşıma kapasitesi belirlenme çalışmaları yürütülmelidir.

Bu araştırmada, Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan illerin ekoturizm faaliyet alanları tespit edilmiştir. Veriler, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü sayfalarından elde edilmiştir. Verilerin sadece bu sitelerde sunulan bilgilerle kalması çalışma açısından bir sınırlılık taşımaktadır. Gelecek çalışmalarda, birçok paydaşın içinde yer aldığı çok yönlü bir çalışma ile ekoturizm faaliyet alanlarının tespit edilerek, illerin temel yetenek, çekirdek ürün ve yardımcı ürünler olmak üzere bir sınıflandırma yapılabilir. Ayrıca buna ek olarak yerli ve yabancı turistlerin ekoturizm faaliyetlerine yönelik algılarını ortaya koyan çalışmalara da yer verilebilir.

Kaynakça

- Akova, İ. (1995). Akarsu Turizmi. *Türk Coğrafya Dergisi*, 30, 393-407.
- Altaş, N. T., Çavuş, A. & Zaman, N. (2015). Türkiye'nin Kış Turizmi Koridorunda Yeni Bir Kış Turizm Merkezi: Konaklı, *Marmara Coğrafya Dergisi*, 32(2), 345-365.
- Ardahan, F. (2012). Doğa Yürüyüşü Yapanların Yaşam Doyum Düzeyleri ile Duygusal Zeka ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Mediterranean Journal of Humanities*, 1(2), 11-19.
- Arslan, Y. (2005). Erdek ve Çevresinin Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi, *Bahkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(13), 29-53.
- Batman, Z.P. & Demirel, Ö. (2015). Altındere Vadisi Meryemana Deresi Güzergahında Doğa Temelli Turizm Etkinliği: Yamaç Paraşütü, *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 5(11), 13-26.

- Belber, B.G. & Erdoğan, Y. (2019). Çekirdek Kapadokya Bölgesinde Atlı Doğa Yürüyüşü Faaliyetlerine Katılan Turistik Tüketicilerin Profilini Belirlemeye Yönelik Bir Çalışma, *Business & Management Studies: An Internaitonal Journal*, 7(4) 1155-1172.
- Bozok, D., & Özdemir Yılmaz, G. (2011). *Eko-Turizm*. İçinde, N. Hacıoğlu & C. Avcıkurt (Ed), Turistik Ürün Çeşitlendirilmesi, ss. 111-137. Nobel Yayınevi, Ankara.
- Ceballos-Lascurain, H. (1996). *Tourism, Ecotourism and Protected Areas: The State of Naturebased Tourism Around the World and Guidelines for Its Development*. IUCN: The World Conservation Union. Cambridge, UK.
- Cobbinah, P.B. (2015). Contextualising the Meaning of Ecotourism. *Tourism Management Perspectives*, 16, 179-189.
- Demiroğlu, C. (2014). *Kış Turizmi*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Erdoğan, N. & Erdoğan, İ. (2005). Ekoturizm Betimleriyle İletilenlerin Doğası, *Gazi Üniversitesi İletişim Dergisi*, 20(1), 55-82.
- Erdoğan, N. & Yağcı, Ö. (2002). Sürdürülebilirlik Bağlamında Ekoturizmin Sosyal, Ekonomik ve çevresel Etkiler Bakımından Değerlendirilmesi. *First Tourism Congress of Mediterranean Countries*, 17-21 Aralık 2002, ss. 17-21. Antalya.
- Güçer, E., & Kement, Ü. (2015). Ekoturizm Kapsamında Seyahat Eden Tüketicilerin Çevreye Duyarlı Davranışlarının İncelenmesi: Ayder Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 6(14), 69-82.
- Gültekin, Y.S. & Girti-Gültekin, P. (2012). Kabatepe Orman Kampı-Karavan ve Çadırılı Kamp Alanının Rekreasyonel Değerinin Korunması ve Geliştirilmesine İlişkin Öneriler, *I.Rekreasyon Araştırmalar Kongresi*, 12-15 Nisan 2012, ss. 353-363, Antalya.
- Hetzer, W. (1965). *Environment, Tourism and Culture*, Island Press, Washington DC.
- Kahraman, N. & Türkay, O. (2013). *Turizm ve Çevre*, Detay Yayıncılık, Washington, DC.
- Kaya, F. (2019). *Gümüşhane İlinde Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Yayla Turizmi*. İçinde, H. Zeybek & İ. Çalık (Ed), Gümüşhane'de Sürdürülebilir Turizm, ss. 53-73. Gümüşhane Üniversitesi Yayınları.
- Kaya, F., Yozcu, S. & Çetin, G. (2019). Görsel Mağaracılık Deneyimine Yönelik bir Araştırma: Karaca Mağarası. *International West Asia Congress of Tourism Research*, 26-29 Eylül 2019, ss. 276-284, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Turizm Fakültesi, Van.
- Kültürportali. (Mayıs 2020). Türkiye Kültür Portalı. Turizm Aktiviteleri: Off Road-Düzce: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/duzce/TurizmAktiviteleri/kocayayla-ve-dariyer-yorukler-yaylasi-kamp-ve-off-road-oyunlari>, Erişim Tarihi: 20.05.2020.
- Nasöz, P., Oymak, M., Kaya, F. & Kızılırmak, İ. (2020). Dünyada En Çok Turist Çeken 10 Şehrin Websitelerinin Elektronik Pazarlama Açısından İncelenmesi, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(2), 1161-1178.
- Orhan, T. & Karahan, F. (2010). Uzundere İlçesi ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi, *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 11(1), 27-42.
- Özhancı, E. & Yılmaz, H. (2013). Değişik Peyzaj Karakterleri Barındıran Dağların, Foto Safari Amaçlı Görsel Peyzaj Analizi, *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 44(1), 83-89.
- Page, S. & Dowling, R. (2002). *Ecotourism*. Pearson Education Limited Harlow, Essex.
- Polat, A.T. (2006). *Karapınar İlçesi ve Yakın Çevresi Peyzaj Özelliklerinin Ekoturizm Kullanımları Yönünden Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Polat, A. T. & Önder, S. (2006). Karapınar İlçesi ve Yakın Çevresi Peyzaj Özelliklerinin Ekoturizm Kullanımları Yönünden Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma, *Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 20(40,) 52-63.
- Sağlık, A., Sağlık, E. & Kelkit, A. (2014). Bisiklet Turizmi Açısından Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nın İncelenmesi, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 4(1), 84-90.
- Sayılan, H. (2008). Endemik Bir Bitki Türü Olan Muş Lalesi'nin (Tulipa Sintenisii Baker) Botanik Turizmi (Bitki Gözlemciliği) Amaç Değerlendirilmesi, *Ulusal Coğrafya Sempozyumu*, 16-17 Ekim 2008, ss.473-483, Ankara.
- Sevindi, C. (2013). Ekoturizm ve Kuş Gözlemciliği Açısından Kuyucuk Gölü Kuş Cenneti (Arpaçay-Kars), *Türk Coğrafya Dergisi*, 61, 63-76.
- Somuncu, M. (2004). Dağcılık ve Dağ Turizmindeki İkiliem: Ekonomik Yarar ve Ekolojik Bedel. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 2(1), 1-21.
- Somuncu, M., Kaya, N.Ç., Akpınar, N., Kurum, E. & Eceral, T.Ö. (2012). *Doğu Karadeniz Bölgesi Yaylalarında Çevresel Değişim*. Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Şafak, İ. (2003). Türkiye'deki Av Turizmi Uygulamalarının Özel Avlak İşletmelerine Etkileri, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 2, 133-148.
- Şahin, İ.F. (2009). *Erzincan İli'nin Turizm Potansiyeli ve İldeki Ekoturizm Uygulamaları*, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(22), 69-88.
- Taş, S. (2020). *Ekoturizm*. İçinde, Rahman R. Temizkan, D. Cankül & F. Gökçe (Ed). Alternatif Turizm (Turizmin 41 Türü), ss. 89-98. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Tetik, N. (2012). *Turist Rehberlerinin Ekoturizm Alanındaki Yeterlilikleri: Doğu Karadeniz Örneği*, Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ve Otellilik Anabilim Dalı, Balıkesir.
- Topay, M. & Koçan, N. (2009). Camping/Çadırılı Kamp İçin Alan Seçim Kriterlerinin Belirlenmesi ve Bartın-Uluyaylada Örnek Bir Uygulama, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 1, 116-128.
- Tseng, T.A., Ding, T.J., Collins, J.R., Su, W.Y. (2013). Site Selection Model of Potential Ecotourism Development Area: From The Resources Aspect, *ISSRM*, 4-8 Haziran 2013, Estes Park Center, Colorado.
- Turoğlu, H. & Özdemir, H. (2005). Bartın İlinin Ekoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 10(13), 97-116.
- Usta, Ö. (2008). *Turizm: Genel ve Yapısal Yaklaşım*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Yükselen, C. (2003). *Pazarlama Araştırmaları*, Detay Yayıncılık, Ankara.